

ساختار دموکراتیک و پایدار

شبکه‌های زیست محیطی ایران (منطقه‌ای)

خسرو محمودی

کمیته‌ی آموزش، پژوهش، گسترش انجمن حمایت

و حفاظت از محیط زیست خوزستان، جنوب غربی ایران، بهار ۱۳۸۲

بر پایه‌ی آخرین داده‌های فراملی و ملی، سرزمین ایران، به دلیل تنوع زیستی در زیست کره و تبه‌ی پنجم را دارد. این ثروت یکتا و تکرار نشدنی با مدیریت مشارکتی نوین توسعه‌ی پایدار امکان حفظ و نگهداریش فراهم خواهد شد. به دلیل گستره‌ی تنوع زیستی و منابع طبیعی ایران، رشد جمعیت و مهاجرت فزاینده و حجم آلاینده‌های صنعتی، کشاورزی و فاضلاب‌های خانگی، رفع آلودگی و حفاظت از منابع طبیعی، بایستی در اولویت اول و دستورکار تمامی ظرفیت‌های مردمی ایران، شامل سازمان‌های دولتی، غیردولتی، محلی و خصوصی (PO+GO+NGO+CBO) قرار گیرد. چراکه مصوبات و تعهدات جهانی توسعه پایدار، ما را موظف به اجرای راه کار بومی، منطقه‌ای و ملی کرده است. با کمی دقت و ژرف اندیشی درمی یابیم، که با نگرش بخشی، جزیره‌ای، خطی و سطحی نمی توان به ساماندهی و سازماندهی پایدار منابع طبیعی و انسانی رسید. با مدیریت مشارکت دموکراتیک پایدار می توان تعادل پایدار میان منابع طبیعی و ثروت انسانی جوان ایجاد کرد. کار گروهی و هم بسته در قالب یک ساختار ارتباطی و تشکیلاتی هماهنگ، ساده، ارزان، قانونمند، قابل دسترس برای عموم، شفاف، آزاد و دموکراتیک در سطح بومی، منطقه‌ای و ملی یک ضرورت تاریخی، آیینی و ملی است.

نهادهای مدنی و NGOها که به شکل داوطلبانه، عضوپذیر، غیرحکومتی غیر سیاسی و غیرانتفاعی سازماندهی و شکل می‌گیرند. بایستی پیشگامان و الگوی تحول فرهنگی و مدیریتی

جامعه باشند. به‌خاطر داشته باشیم، که همه‌ی حرکت‌های خودجوش داوطلبانه و سازمان‌یافته، در جهت شناخت ظرفیت توان و قابلیت مردمی است. ضرورت بقای جامعه‌ی کنونی ما، گام گذاشتن در مسیر توسعه پایدار است.

دوران کنونی، دوران گسترش و کاربرد معرفت تجربی و علمی می‌باشد. این دوران تاریخی، ظرفیت ویژه‌ای برای انسان فراهم می‌کند. که در جوامع توسعه یافته و در حال توسعه به‌تقریب یکسان و شبیه می‌باشد. این ظرفیت نوین متکی به ذهن انسان‌هاست، نه متکی بر منابع و معادن زیرزمینی و طبیعی. بدون داشتن و شکل‌گیری جامعه‌ی مدنی قوی، نمی‌توانیم از این ظرفیت تاریخی استفاده کنیم. حتی اگر سرمایه‌گذاری فیزیکی و فراوانی هم انجام شود. به‌دلیل عدم توجه به ظرفیت جامعه‌ی مدنی، کارایی و خروجی مجموعه، به‌طور فزاینده کاهش می‌یابد. این پدیده، مانند ساختار سرمایه‌گذاری دولتی و خصوصی می‌باشد که نتیجه‌ی مطلوب و بهره‌وری بایسته از آن به‌دست نمی‌آید. جامعه‌ی مدنی، حافظ استقلال و آزادی و هویت افراد و خرد جمعی آنهاست. نهاد و سازمان‌های دولتی جامعه‌ی مدنی، در کنار هم می‌توانند به توسعه‌ی پایدار همه‌جانبه‌ی زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دست یابند. حذف هر یک، جامعه را دچار بحران فزاینده‌ی ادواری خواهد کرد. تشکل‌های مدنی، از آن جمله NGOهای ایران، برحسب نوع و کیفیت فعالیت، به‌شکل سه‌رسته‌ی هم‌ریشه و هم‌زاد سازماندهی می‌شوند که عبارتند از:

۱- تشکل‌های غیردولتی زیست‌محیطی که فراگیر و بدون مرز جغرافیایی و اجتماعی هستند. تلاش مرکزی آنها در جهت حفاظت و حمایت و رفع آلودگی از منابع آب‌های شیرین، جنگل و مرتع، حیات وحش، کوهستان، هوا و انرژی پاک، مرداب و جزیره‌ها، تنوع زیستی، فرهنگ‌سازی و آموزش مستمر زیست‌محیطی برای تمامی شهروندان شهری و روستایی می‌باشد، تا «زیست‌محیطی» سالم و مناسب، برای همه فراهم گردد.

۲- تشکل‌های غیردولتی برای سامان‌بخشی هنجارهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، بهداشتی و فراغتی. این تشکل‌ها گروه هدف و مخاطب معین و محدودی دارند که بستگی به قابلیت مهارت و ظرفیت علاقه‌مندان دارد.

۳- تشکل‌های غیردولتی و NGOهایی که سامان‌بخشی نابسامانی و ناهنجاری‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، روانی و... را وظیفه می‌دانند. مشاهده می‌شود، که تشکل‌های غیردولتی با

وجود تفاوت و ویژگی های بارز، جوهره و تلاش مرکزی اشان در مسیر سامان بخشی، توانمندی و مدیریت بهینه شهروند روستایی و شهری ایران است.

جهت بهره‌وری، کارآیی بیش‌تر، کاهش انرژی و زمان و استفاده‌ی بهینه از ظرفیت‌های تاریخی داوطلبانه‌ی مردمی، پیشنهاد تشکیل کمیسیون ملی توسعه‌ی پایدار، دستور کار ۲۱ تشکل‌های غیردولتی ایران را ارائه می‌دهیم. نیروهای داوطلب و پیگیر را سازماندهی می‌کنیم و کمیته‌های تخصصی، کاربردی و عملی را که همراه با برنامه‌ی عمل متناسب با نیاز مناطق بوم همجوار، جامعه‌ی شهری و روستایی، در راستای تعهدات و مصوبات جهانی عمل می‌کنند، ایجاد می‌کنیم؛ به دلیل مدیریت پایدار بر منابع متنوع طبیعی و تکرار نشدنی ایران که همواره دست‌خوش تخریب و آلودگی سامان یافته می‌باشند.

تشکیل کمیسیون مشترک ملی تمامی ظرفیت‌های دولتی، غیردولتی، محلی و بخش خصوصی ایران، (PO+GO+NGO+CBO) برای ثبت میراث‌های طبیعی ایران، در میراث‌های بشری یونسکو، مانع از روند آلاینش و برداشت غیرعقلانی و غیرعلمی از منابع طبیعی ایران خواهد شد. این اقدام نشان خواهد داد، که با مدیریت پایدار مشارکتی، می‌توان امانت‌دار شایسته‌ی نسل امروز و فردای سرزمین کهن ایران شد.

در واقع جای خالی میراث‌های طبیعی ایران چون گوزن زرد، یوزپلنگ و... رویش گیاهی، ارسباران، زاگرس،... قلعه‌ی دماوند،... کارون بزرگ و آب‌های معدنی و شیرین ایران، در میراث‌های بشری یونسکو آشکار است. با همبستگی ملی و فراملی این اقدام پایدار، جامعه‌ی عمل خواهد پوشید و منجر به اسکان، اشتغال، بهداشت و آموزش پایدار برای تمامی شهروندان روستایی و شهری خواهد شد.

شبکه و ساختار ارتباطی هدف تشکل‌های غیردولتی غیرانتفاعی کسب و جذب منابع پولی و مادی و... نیست؛ بلکه رسالت آن توانمندسازی و سازماندهی ظرفیت‌های داوطلبانه‌ی مردمی است که در مراکز تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی کشورمان تاثیرگذار شوند.